

Glosy

Dobrochna Owsicka

DOPUSZCZALNOŚĆ KONWALIDACJI UCHYBIENIA POLEGAJĄCEGO NA WNIESIENIU AKTU OSKARŻENIA PRZEZ NIEUPRAWNIONY PODMIOT – GŁOSA DO WYROKU SĄDU NAJWYŻSZEGO Z 18.01.2018 R. (II KK 297/17)

Przedmiotem rozważań glosy jest wyrok Sądu Najwyższego, w którym został wyrażony słuszny pogląd, że negatywna przesłanka procesowa w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela występuje w przypadku, gdy postępowanie zostało zainicjowane skargą pochodzącą od nieuprawnionego podmiotu, a stanu tego nie sanuje nawet przystąpienie do postępowania oskarżyciela uprawnionego do wniesienia skargi. Wadliwa czynność w postaci wniesienia skargi zasadniczej przez nieuprawnionego oskarżyciela nie może być usunięta, nie podlega bowiem konwalidacji.

W pełni należy zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym przez Sąd Najwyższy. Jednak ze względu na znaczenie dla praktyki zagadnienia dotyczącego negatywnej przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela należy przeanalizować głębiej problematykę dotyczącą zdolności skargowej poszczególnych uczestników postępowania karnego i braku możliwości konwalidacji czynności karnoprosesowej w postaci wniesienia skargi przez nieuprawniony podmiot. Glosowany wyrok zachęca do spojrzenia z szerszej perspektywy na omawiane zagadnienie.

Wyrok Sądu Najwyższego z 18.01.2018 r. (II KK 297/17)¹

Wadliwa czynność procesowa, polegająca na wniesieniu aktu oskarżenia przez nieuprawniony podmiot, nie może być konwalidowana w drodze oświadczenia pochodzącego od podmiotu uprawnionego do popierania oskarżenia.

Kompetencja do popierania aktu oskarżenia jest kompetencją wtórną wobec upoważnienia do jego wniesienia. Oznacza to, że podmiot uprawniony do popierania aktu oskarżenia może realizować przysługującą mu kompetencję tylko wówczas, gdy ów akt został wniesiony przez podmiot uprawniony. Innymi słowy, wniesienie aktu oskarżenia przez podmiot nieuprawniony niweczy możliwość jego skutecznego popierania. Nieusuwalną – oczywiście tylko w postępowaniu jurysdykcyjnym zainicjowanym skargą wniesioną przez podmiot nieuprawniony – wadą dotkniętą jest zatem zarówno czynność wniesienia owej skargi, jak i jej popierania.

**STAN FAKTYCZNY
I ROZSTRZYGNIĘCIE
SĄDU NAJWYŻSZEGO**

Omawiane orzeczenie zostało wydane w wyniku rozpoznania kasacji wniesionej na niekorzyść oskarżonego przez prokuratora okręgowego – popartej następnie przez prokuratora krajowego.

W przedmiotowej sprawie został wniesiony do sądu akt oskarżenia przez finansowy organ postępowania przygotowawczego. W akcie oskarżenia oskarżyciel zarzucił oskarżonemu czyn zakwalifikowany jako przestępstwo skarbowe określone w art. 62 § 2 ustawy – Kodeks karny skarbowy² w zw. z art. 56 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s.

Wyrokiem z 21.07.2016 r. sąd rejonowy skazał oskarżonego za zarzucany mu czyn, jednak przyjął odmienną kwalifikację prawną, a mianowicie zakwalifikował zarzucany oskarżonemu czyn z przepisu art. 4 § 1 ustawy – Kodeks karny³ w zw. z art. 273 k.k. w zw. z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Na skutek apelacji wywiedzionej przez obrońcę oskarżonego sąd okręgowy na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 ustawy Kodeks postępowania karnego⁴ w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. uchylił zaskarżony wyrok i umorzył postępowanie karne. Sąd drugiej instancji uznał, że w sprawie wystąpiła negatywna przesłanka procesowa w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela. Akt oskarżenia, w spra-

¹ Wyrok SN z 18.01.2018 r. (II KK 297/17), OSNKW 2018/5, poz. 37.

² Ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2022 r. poz. 859 ze zm.), dalej k.k.s.

³ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2021 r. poz. 2345 ze zm.), dalej k.k.

⁴ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 958 ze zm.), dalej k.p.k.

wie o czyn zakwalifikowany przez sąd rejonowy jako przestępstwo powszechne, został wniesiony przez finansowy organ postępowania przygotowawczego, zatem – zdaniem sądu – skarga pochodziła od nieuprawnionego oskarżyciela.

Należy podkreślić, że sąd odwoławczy stwierdził zaistnienie w sprawie negatywnej przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela bez zbadania poprawności dokonanej przez sąd pierwszoinstancyjny oceny prawnej przypisanego oskarżonemu czynu.

Kasację od tego wyroku wywiódł prokurator okręgowy na niekorzyść oskarżonego, zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa procesowego – art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., polegające na bezpodstawnym przyjęciu, że sąd pierwszej instancji nie dysponował skargą zasadniczą pochodzącą od uprawnionego oskarżyciela, stanowiącą umocowanie do przypisania oskarżonemu sprawstwa wyczerpującego znamiona art. 273 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Omawiając tę problematykę, należy podkreślić, że autor kasacji nie kwestionował dokonanej przez sąd pierwszej instancji zmiany kwalifikacji prawnej czynu objętego aktem oskarżenia, tym samym zgadzając się z oceną prawną czynu przyjętą w wyroku. Natomiast – co istotne – wywiódł on swoje wnioski z twierdzenia, że stan braku skargi uprawnionego oskarżyciela został konwalidowany. Zdaniem skarżącego sąd odwoławczy nie dostrzegł, że dzięki zobowiązaniu pro-

kuratora do udziału w rozprawach toczących się przed sądem pierwszej instancji, a także poprzez faktyczny udział prokuratora w postępowaniu, nastąpiło „objęcie ściganiem” przez uprawnionego oskarżyciela przestępstwa zarzuconego oskarżonemu w skardze.

Sąd Najwyższy uznał wniesioną kasację za zasadną, jednak z odmiennych względów niż podana w niej argumentacja.

Zdaniem Sądu Najwyższego skarżący ma rację, podnosząc, że sąd odwoławczy dopuścił się rażącego naruszenia przepisów art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., uznając, iż organ pierwszej instancji wydał wyrok skazujący mimo braku w sprawie skargi uprawnionego oskarżyciela. Błędne jest jednak stanowisko sądu okręgowego polegające na przyjęciu, że w przedmiotowej sprawie postępowanie główne zostało zainicjowane aktem oskarżenia pochodzącym od nieuprawnionego organu. Uchybienie sądu drugiej instancji wynikało z braku przeprowadzenia analizy prawidłowości przyjętej przez sąd pierwszej instancji kwalifikacji prawnej przypisanego oskarżonemu czynu. Natomiast nie można zgodzić się z argumentacją skarżącego, że źródłem uchybienia sądu okręgowego było niedostrzeżenie, jakoby poprzez zobowiązanie prokuratora do udziału w rozprawach toczących się przed sądem pierwszej instancji oraz jego faktyczny udział w postępowaniu sądowym doszło do faktycznego objęcia ściganiem przestępstwa zarzuconego oskarżonemu.

ANALIZA

Stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w omawianym orzeczeniu w pełni zasługuje na aprobatę i zachęca do szerszej analizy zagadnienia dotyczącego przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela oraz problematyki niemożliwości usunięcia tej negatywnej przesłanki procesowej.

Przedstawianemu zagadnieniu należy poświęcić uwagę, o ile bowiem samo rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego i konkluzja, że nie wystąpiła w sprawie negatywna przesłanka procesowa w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela, nie wzbudza zastrzeżeń, o tyle prawidłowe ustalenia zdolności skargowej poszczególnych uczestników postępowania i związane z tym konsekwencje karnoprosowe są częstym problemem w wymiarze praktycznym.

Omówienia wymaga w szczególności teza, stanowiąca podstawę błędnej argumentacji przyjętej w kasacji, że przystąpienie prokuratora do postępowania wszczętego skargą nieuprawnionego podmiotu konwaliduje stan braku skargi uprawnionego oskarżyciela. Zdaniem autora kasacji faktyczny udział prokuratora w postępowaniu wszczętym skargą finansowego organu postępowania przygotowawczego spowodował „objęcie ściganiem” czynu zarzuczonego oskarżonemu w akcie oskarżenia, a więc nastąpiło usunięcie negatywnej przesłanki procesowej z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. Jest to szczególnie ważne zagadnienie dla praktyki, ponieważ dalsze procedowa-

nie – w przypadku rzekomej sanacji stanu braku skargi uprawnionego oskarżyciela – powoduje obarczenie postępowania wadą stanowiącą bezwzględną podstawę uchylenia zaskarżonego orzeczenia.

Należy wskazać, że całkowicie nie trafiony jest argument, iż opisany stan może ulec konwalidacji.

W nauce procesu karnego powszechny jest pogląd uznający dopuszczalność konwalidacji niektórych wadliwych czynności karnoprosowych. Przy czym przez konwalidację należy rozumieć usunięcie wady czynności procesowej z mocą wsteczną albo zaistnienie stanu, w którym wada dotycząca daną czynność traci trwale i z mocą wsteczną zdolność negatywnego oddziaływania na jej skuteczność⁵.

Należy jednak wskazać, że nie każda wadliwie dokonana czynność karnoprosowa podlega sanacji.

Jak zauważa się w piśmiennictwie, zasadą w procesie karnym jest dokonanie oceny zarówno legalności, jak i prawidłowości czynności procesowych według okoliczności istniejących w chwili jej dokonywania, natomiast wyjątkiem jest dopuszczenie możliwości późniejszego usunięcia takich braków czynności karnoprosowych. Przyjęcie takiej zasady wynika z potrzeby zapewnienia gwarancji interesów i uprawnień uczestników postępowania⁶. W związku z tym nie w każdym przy-

⁵ H. Paluszkiwicz (w:) K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2018, s. 234–235.

⁶ D. Czerwińska, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 9.07.2015 r. (III KK 375/14)*,

padku wadliwość czynności prawnej może skutecznie zostać usunięta. Szczególną uwagę należy poświęcić zagadnieniu dotyczącemu sanacji czynności procesowych dotkniętych uchybieniami stanowiącymi bezwzględne przyczyny odwoławcze. Ustawodawca bowiem uznał, że ich zaistnienie obliguje sąd odwoławczy do uchylenia wyroku, niezależnie od wpływu tego uchybienia na jego treść. Zatem możliwość sanowania tych uchybień powinna być przyjęta bardzo ostrożnie.

Problem ten był w nauce procesu karnego szeroko dyskutowany, jednak kwestia ta pozostała sporna. Przykładowo za brakiem możliwości konwalidowania uchybień stanowiących bezwzględny powód do uchylenia rozstrzygnięcia opowiada się T. Grzegorzczak⁷. Z kolei S. Steinborn dopuszcza możliwość sanowania czynności procesowych dotkniętych uchybieniami stanowiącymi bezwzględne przyczyny odwoławcze⁸.

Problem ten został poruszony także w judykaturze. Jak uznał Sąd Najwyższy w wyroku z 13.02.2017 r.⁹ – bezwzględna przyczyna odwoław-

cza, określona w art. 439 § 1 k.p.k., może być konwalidowana, o ile uchybienie stanowiące jej podstawę w ogóle nadaje się do tego, przez sąd w toku dalszego postępowania, jednak nie dalej niż do zakończenia postępowania w danej instancji. Jednak dopuszczenie konwalidacji tych uchybień, których konwalidować się nie da, niweczyłoby bezwzględność przesłanek z art. 439 § 1 k.p.k. Nadto jest sprzeczne z kategorycznym brzmieniem tego przepisu. Sąd Najwyższy podkreślił, że przepis ten ma charakter gwarancyjny i osłabianie jego bezwzględnego charakteru, nawet ze względów pragmatycznych, może przynieść negatywne skutki dla praw stron, w tym gwarancji oskarżonego.

Trafne są zapatrywania na tę kwestię D. Czerwińskiej, która wskazuje, że przy ocenie dopuszczalności konwalidacji omawianych uchybień decydujące powinno być kryterium możliwości ich powtórzenia. Przykładem czynności nadającej się do powtórzenia jest przeprowadzenie czynności procesowych pod nieobecność na rozprawie oskarżonego lub jego obrońcy, których obecność jest obowiązkowa. Taki stan można konwalidować poprzez powtórzenie dokonanych czynności procesowych podczas obecności na rozprawie oskarżonego/obrońcy, np. ponowne przesłuchanie świadka. Natomiast należy przyjąć brak możliwości konwalidacji przeszkód ze swej istoty nieodwracalnych, takich jak np. nastąpienie przedawnienia karalności¹⁰.

„Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis” 2015/4, s. 178.

⁷ T. Grzegorzczak (w:) T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2011, s. 408.

⁸ S. Steinborn, *Konwalidacja wadliwej rozprawy oraz częściowe uchylenie wyroku w świetle bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 k.p.k. – na marginesie wyroku Sądu Najwyższego z 21.11.2001 r. (III KKN 81)*, „Palestra” 2003/5–6, s. 77.

⁹ Wyrok SN z 13.02.2017 r. (V KK 298/16), Legalis nr 1580582.

¹⁰ D. Czerwińska, *Glosa...*, s. 178–179.

Należy uznać, że uchybieniem, którego konwalidować się nie da, jest właśnie brak skargi uprawnionego oskarżyciela, z uwagi na jego nieodwracalny charakter. Wprawdzie uprawniony oskarżyciel może w późniejszym czasie złożyć skargę w prawidłowy sposób, jednak postępowanie „zainicjowanie” wadliwą skargą musi zostać umorzone. Brak możliwości sanacji tego stanu wynika z faktu, że procedowanie na podstawie skargi pochodzącej od podmiotu nieposiadającego uprawnień do złożenia skargi zasadniczej jest w ogóle niemożliwe, gdyż nie doszło do zainicjowania fazy postępowania jurysdykcyjnego.

Sąd Najwyższy rozpatrujący kasację trafnie oparł swe stanowisko na argumentacji odnoszącej się do podziału uprawnień oskarżyciela w postępowaniu karnym na uprawnienia składające się na wnoszenie skargi i na uprawnienia składające się na jej popieranie. Z takiego rozgraniczenia należy wywnioskować, że już sam odmienny charakter omawianych kompetencji powoduje, iż skorzystanie przez podmiot uprawniony do zainicjowania w danej sprawie postępowania głównego z kompetencji do popierania aktu oskarżenia nie mogłoby zostać uznane za sanujące brak w postaci wniesienia tego aktu przez podmiot nieuprawniony. Ponadto uprawnienia do popierania aktu oskarżenia są uprawnieniami wtórnymi w stosunku do upoważnienia do jego wniesienia. Oznacza to, że oskarżyciel posiadający kompetencje do popierania aktu oskarżenia może realizować przysługujące mu upraw-

nienia tylko wtedy, gdy akt ten został wniesiony prawidłowo, a więc przez podmiot uprawniony. W związku z tym wniesienie skargi zasadniczej przez podmiot nieposiadający uprawnień niweczy możliwość jej skutecznego popierania.

W tym miejscu należy przypomnieć, że jedną z naczelnych zasad kształtujących model procesu karnego jest zasada skargowości¹¹. Oparcie systemu procesowego na tej zasadzie procesowej wiąże się m.in. z kontradiktoryjnym modelem procesu. Tak ukształtowany proces jest procesem trójpodmiotowym, a także trójfunkcyjnym, a więc takim, w którym poszczególne funkcje procesowe zostały powierzone różnym podmiotom¹². Rozdzielenie funkcji procesowych powoduje, że sąd, do którego należy realizacja funkcji orzekania, nie posiada uprawnień do zainicjowania postępowania głównego. H. Paluszkiewicz zauważa, że w procesie trójpodmiotowym konkretyzacja zarzutu następuje na rozprawie i dokonywana jest nie przez arbitra rozstrzygającego spór, ale przez oskarżyciela¹³.

Zgodnie z treścią przepisu art. 14 § 1 k.p.k. wszczęcie postępowania sądowego następuje na żądanie uprawnionego oskarżyciela lub innego uprawnionego podmiotu. Zatem do

¹¹ W. Daszkiewicz, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, Bydgoszcz 2001, t. 2, s. 89.

¹² S. Stachowiak, *Funkcje zasady skargowości w polskim procesie karnym*, Poznań 1975, s. 11.

¹³ H. Paluszkiewicz (w:) *Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana Prof. S. Stachowiakowi*, red. A. Gerecka-Żołyńska, P. Górecki, H. Paluszkiewicz, P. Wiliński, Warszawa 2008, s. 288.

zainicjowania postępowania sądowego wymagany jest impuls w postaci skargi. Aby jednak skarga zasadnicza mogła wywołać określony w Kodeksie postępowania karnego skutek w postaci uruchomienia postępowania głównego, musi pochodzić od określonego przepisami prawa podmiotu – uprawnionego oskarżyciela. Tylko skarga wniesiona do sądu przez podmiot posiadający legitymację do jej złożenia w danej sprawie może być impulsem wszczynającym postępowanie główne.

W przepisie art. 14§1 k.p.k. ustawodawca wprost wskazuje, że wszczęcie etapu postępowania głównego jest wynikiem wniesienia do sądu żądania. To żądanie zawarte w skardze pochodzącej od właściwego podmiotu warunkuje byt postępowania głównego. W przepisie tym wyraźnie jest mowa o uruchomieniu kolejnej fazy postępowania karnego na skutek wniesienia do sądu skargi zasadniczej. Z powyższego należy wywnioskować, że już w momencie składania skargi zasadniczej do sądu musi zaistnieć warunek pochodzenia tej skargi od uprawnionego podmiotu.

Jak wskazuje S. Stachowiak, skarga uprawnionego oskarżyciela powoduje zawisłość sprawy przed sądem. Zdaniem Autora nie można mówić o zawisłości sprawy dopóty, dopóki nie zostanie spełniony warunek w postaci złożenia w sądzie skargi przez uprawnionego oskarżyciela¹⁴.

Poglądowi temu nie można odmówić słuszności. W przypadku wnie-

sienia skargi przez podmiot działający poza obszarem swych kompetencji w zakresie zdolności skargowej nie dochodzi do konkretyzacji zarzutu, a tym samym nie może dojść do stanu zawisłości sprawy. W związku z tym postępowanie nie może skutecznie przejść do kolejnego etapu, jakim jest postępowanie sądowe.

Dlatego też należy zgodzić się z argumentacją Sądu Najwyższego zawartą w uzasadnieniu omawianego wyroku, że „kompetencja do popierania aktu oskarżenia jest kompetencją wtórną wobec upoważnienia do jego wniesienia”. Należy podkreślić, że ów wtórny charakter znajduje odzwierciedlenie właśnie w stanie zawisłości sprawy przed sądem.

Kompetencje w postaci wniesienia skargi zasadniczej to uprawnienie do zainicjowania postępowania głównego. Jest to więc zdolność skargowa oskarżyciela. W zakresie tych uprawnień ustawodawca przyznaje oskarżycielowi prawo do skonkretyzowania zarzutu poprzez urzeczywistnienie żądania rozpoznania sprawy przez sąd.

Natomiast na popieranie oskarżenia składają się pozostałe, obok wnoszenia skargi, czynności zmierzające do osiągnięcia celu procesu. Przykładowo do tych czynności można zaliczyć przygotowywanie się do rozprawy głównej, udział w posiedzeniach sądu i w rozprawie głównej, składanie w ich toku wniosków oraz oświadczeń czy wygłaszanie przemówienia końcowego¹⁵.

¹⁴ S. Stachowiak, *Funkcje...*, s. 56.

¹⁵ C. Kulesza (w:) *Wykład prawa karnego procesowego*, red. P. Kruszyński, Białystok 2012, s. 146.

Wobec wyraźnego rozgraniczenia przez ustawodawcę zdolności skargowej uczestników procesu karnego i uprawnień składających się na popieranie skargi przed sądem należy wskazać, że organy uprawnione do popierania oskarżenia w danej sprawie nie muszą posiadać zdolności skargowej. Jest to szczególnie widoczne w postępowaniu karnym skarbowym. Otóż zgodnie z przepisem art. 157 § 2 k.k.s. w sprawach o przestępstwa skarbowe, w których akt oskarżenia wniósł prokurator, finansowy organ postępowania przygotowawczego lub jego przedstawiciel może działać obok prokuratora w charakterze oskarżyciela publicznego. Organ ten może popierać prokuratorski akt oskarżenia w każdej sprawie o delikt skarbowy, także w takiej, w której prowadzone było śledztwo lub dochodzenie pod nadzorem prokuratora. Należy podkreślić, że w tych przypadkach finansowy organ postępowania przygotowawczego nie posiada uprawnień do wnoszenia skargi zasadniczej, co nie wpływa jednak na jego zdolność do popierania skargi.

Rozdział uprawnień składających się na wnoszenie skargi i jej popieranie jest także wyraźnie uwypuklony w granicach kompetencji prokuratora. Otóż na podstawie art. 64 § 1 Prawa o prokuraturze¹⁶ prokurator posiada uprawnienia do popierania skargi wniesionej do sądu przez innego oskarżyciela. Jak wskazuje J. Zagrodnik, w przypadku przystąpienia prokuratora do postępowania wszczęte-

go na skutek wniesienia skargi przez innego oskarżyciela zakres przedmiotowy jego działalności procesowej zostaje zawężony do popierania oskarżenia przed sądem¹⁷. Co jednak istotne, prokurator, wstępując do postępowania zainicjowanego przez innego oskarżyciela publicznego, wypiera z tego postępowania autora skargi, a z momentem przystąpienia prokuratora do procesu traci prawo do popierania skargi¹⁸. Jak zauważa S. Stachowiak – uprawnienia innych organów do występowania w roli oskarżyciela publicznego w przypadku przystąpienia prokuratora do postępowania stają się nieaktualne¹⁹. Należy jednak podkreślić, że utrata uprawnień do popierania skargi przez autora skargi zasadniczej na skutek przystąpienia do procesu prokuratora nie ma wpływu na jego zdolność skargową.

Istotne jednak jest, że możliwość popierania oskarżenia dotyczy tylko takiej skargi, która została wniesiona w sposób prawidłowy, przez podmiot posiadający w sprawie zdolność skargową. Czynności składające się na popieranie skargi mogą być podjęte w toku postępowaniu sądowego. Natomiast w przypadku wniesienia do sądu skargi przez podmiot nieposiadający zdolności skargowej brak jest stanu *lis pendens*. Zatem czynność polegająca na złożeniu skargi zasadniczej przez podmiot nieuprawniony skutkuje dalszą wadliwością pozosta-

¹⁶ Ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2019 r. poz. 740).

¹⁷ J. Zagrodnik, *Instytucja skargi subsydiarnej w procesie karnym*, Warszawa 2005, s. 352.

¹⁸ K. Dudka (w:) K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2018, s. 88.

¹⁹ S. Stachowiak, *Funkcje...*, s. 40–41.

łych czynności procesowych oskarżyciela składających się na popieranie skargi.

Ponadto nie bez znaczenia dla oceny zasadności stanowiska Sądu Najwyższego są funkcje, które spełnia w postępowaniu karnym skarga zasadnicza w postaci aktu oskarżenia. Otóż jedną z funkcji, jakie pełni ta skarga, jest funkcja programowa²⁰. Sąd jest zobligowany procedować w granicach ściśle wytyczonych przez skargę, tj. zarówno co do osoby oskarżonego, jak i co do zarzuczonego mu czynu. Uznanie możliwości procedowania przez sąd w przypadku wniesienia skargi przez podmiot nieposiadający zdolności skargowej do czasu przystąpienia do sprawy uprawnionego oskarżyciela, a więc w stanie braku skargi, stanowiłoby podstawę do przyjęcia, że sąd posiada tymczasowe uprawnienia do procedowania bez wytyczonych w skardze granic w oczekiwaniu na skonkretyzowanie w przyszłości zarzutu.

Ponadto uznanie za prawidłowe stanowiska zawartego w kasacji prowadziłoby do sytuacji, w której od momentu wniesienia wadliwej skargi do chwili poparcia jej przez uprawniony podmiot w postępowaniu nie występowałby oskarżyciel, zatem proces pozbawiony byłby trójpodmiotowego charakteru.

Zgodnie z założeniami przyjętej przez ustawodawcę zasady kontra-

dyktoryjności proces karny toczy się w formie sporu dwóch przeciwstawnych stron przed bezstronnym sądem²¹. Zatem przyjęcie możliwości powstania – nawet tymczasowo – stanu odbiegającego od konstrukcji trójpodmiotowej procesu jest niedopuszczalne. W przeciwnym wypadku proces toczyłby się mimo braku realizacji funkcji oskarżania.

Powyższe obrazuje, że negatywna przesłanka procesowa w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela jest przeszkodą ze swej istoty nieodwracalną. Wadliwość tej czynności skutkuje bowiem brakiem zawisłości sprawy przed sądem, co wiąże się z wadliwością wszystkich dalszych czynności procesowych składających się na popieranie skargi. Dla skuteczności zainicjowania postępowania głównego liczy się prawidłowość wniesienia skargi w chwili jej składania do sądu, a zatem nie ma możliwości powtórzenia tej czynności na późniejszym etapie postępowania, gdyż do przejścia do dalszego etapu w ogóle nie dochodzi.

Mając powyższe na uwadze, należy uznać, że wniesienie do sądu skargi przez podmiot nieposiadający uprawnień do jej złożenia powinno skutkować umorzeniem postępowania, albowiem stan ten nie może ulec konwalidacji.

²⁰ K. Dudka (w:) K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie...*, s. 188.

²¹ K. Dudka, *Aktywność oskarżyciela publicznego na rozprawie głównej w świetle zasady kontradyktoryjności*, „Prawo w Działaniu. Sprawy Karne” 2012/11, s. 7.

ABSTRACT

dr Dobrochna Owsicka

The author is an attorney at law, a doctor of laws, a lecturer at Poznan School of Banking, Faculty of Economics in Szczecin.

Admissibility of convalidating a defect consisting in an indictment being brought by an unauthorized entity – commentary on Supreme Court judgment of 18.01.2018 (II KK 297/17)

The commentary concerns a judgment of the Supreme Court, in which the Court expressed a correct view that a negative procedural condition in the form of absence of a private accusation brought by a legitimate prosecutor applies when the proceedings were initiated by an accusation made by an unauthorized entity and this state of affairs cannot be remedied even by accession to the proceedings of a prosecutor having the right to file a private accusation. The defective act of the main private accusation being filled by an unauthorised prosecutor cannot be remedied, as it cannot be convalidated.

One must fully agree with the position expressed by the Supreme Court. However, due to the practical importance of the issue concerning a negative procedural condition in the form of absence of a private accusation brought by a legitimate prosecutor, it is necessary to analyse in more detail the problem of the right to file a private accusation of individual participants of criminal proceedings and the impossibility of convalidating a criminal procedural act whereby an unauthorized entity filed a private accusation. The commented judgment invites looking at the issue from a broader perspective.

Keywords: *convalidation of defective procedural acts, lack of private accusation by a legitimate prosecutor*

dr Dobrochna Owsicka

ORCID: 0000-0001-6489-6748; e-mail: d.owsicka@interia.pl

Autorka jest radcą prawnym, doktorem nauk prawnych, wykładowcą Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu Wydziału Ekonomicznego w Szczecinie.

BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA

Czerwińska Dorota, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 9.07.2015 r.*

(III KK 375/14), „Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis” 2015/4, s. 178

Daszkiewicz Wiesław, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, Bydgoszcz 2001, t. 1

Dudka Katarzyna, *Aktywność oskarżyciela publicznego na rozprawie głównej w świetle zasady kontradiktoryjności*, „Prawo w Działaniu. Sprawy Karne” 2012/11, s. 7

Dudka Katarzyna (w:) Dudka Katarzyna, Paluszkiewicz Hanna, *Postępowanie karne*, Warszawa 2018

Grzegorzczuk Tomasz (w:) Grzegorzczuk Tomasz, Tylman Janusz, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2011

Kulesza Cezary (w:) Wykład prawa karnego procesowego, red. P. Kruszyński, Białystok 2012

Paluszkiewicz Hanna (w:) Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana Prof. S. Stachowiakowi, red. A. Gerecka-Żołyńska, P. Górecki, H. Paluszkiewicz, P. Wiliński, Warszawa 2008

Paluszkiewicz Hanna (w:) Dudka Katarzyna, Paluszkiewicz Hanna, *Postępowanie karne*, Warszawa 2018

Stachowiak Stanisław, *Funkcje zasady skargowości w polskim procesie karnym*, Poznań 1975

Steinborn Sławomir, *Konwalidacja wadliwej rozprawy oraz częściowe uchylenie wyroku w świetle bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 k.p.k. – na marginesie wyroku Sądu Najwyższego z 21.11.2001 r. (III KKN 81)*, „Palestra” 2003/5–6, s. 77

Zagrodnik Jarosław, *Instytucja skargi subsydiarnej w procesie karnym*, Warszawa 2005